

myntstudier

2023:1- december

Mynttidskriften på Internet

www.su.se/numismatiska-forskningsgruppen

Mellem riller og revner – Rekonstruktion og nytolkning af 500 års mønthistorie under Lunds domkirkes korstole

Gitte T. Ingvarson

Da Lunds domkirke i 1833 flyttede kirkens korstole op-dagede præst Nils Johan Ekdahl et af de mest enestående arkæologiske fund fra Skånes middelalderhistorie, med blandt meget andet 432 primært middelalderlige mønter. Allerede året efter fundets opdagelse blev møntfundene delt mellem Kungliga Myntkabinetet i Stockholm og Historiska museets møntkabinet i Lund. Viden om hvilke mønter, der kommer fra fundet, er desværre gået tabt over årene, men en delvis rekonstruktion af fundets sammensætning er mulig via opgørelser over mønternes fordeling udfærdiget i 1834. Korsstolsfundet må betragtes som den tidligst kendte samling af kirkefundsmønter; en fundgruppe, der fra 1950'erne og frem har udgjort en af grundpillerne i numismatisk forskning i Skandinavien. Korsstolsfundet adskiller sig fra andre kirkefund, idet det er muligt at knytte de 432 mønter til en historisk defineret social gruppe. Det numismatiske materiale giver derved et enestående indblik i den religiøse elites møntbrug, og udgør et vigtigt forskningsbidrag til vores samlede forståelse af de skandinaviske kirkers talrige kirkegulvsvund.

Korstolenes konstruktion, datering og brug

Korstolene opførtes omkring 1350. I forbindelse med en større renovering af kirken flyttedes stolene i 1833

Redaktionelt

Myntstudier udges af Numismatiske Forskningsgruppen (Gunnar Ekströms professor i numismatik og penninghistoria) vid Stockholms Universitet. Ansvarig udgiver og redaktør är Jens Christian Moesgaard. Artiklarna kommer enbart att behandla mynt och därmed relaterad information, d.v.s inte medaljer, sedlar och polletter.

Distribution sker endast i detta elektroniska format (PDF). Artikelmanus och bilder skickas till: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Innehåll

Mellem riller og revner –
Rekonstruktion og nytolkning af
500 års mønthistorie under Lunds
domkirkes korstole
Gitte T. Ingvarson..... 1

Olsborgsklippen: Ett bortglömt
myntfynd från Naverstads socken,
Bohuslän
Anton Larsson..... 27

Cirkulationen av Erik av Pommerns
kopparsterling i medeltida Danmark
Albin Hedin 30

Nya denarimitationer inom Hulters-
tad-Uggårde- och Venus Victrix-
gruppen
Lennart Lind..... 38

Ett unikt exemplar från Reval – vad
är det?
Ivar Leimus 43

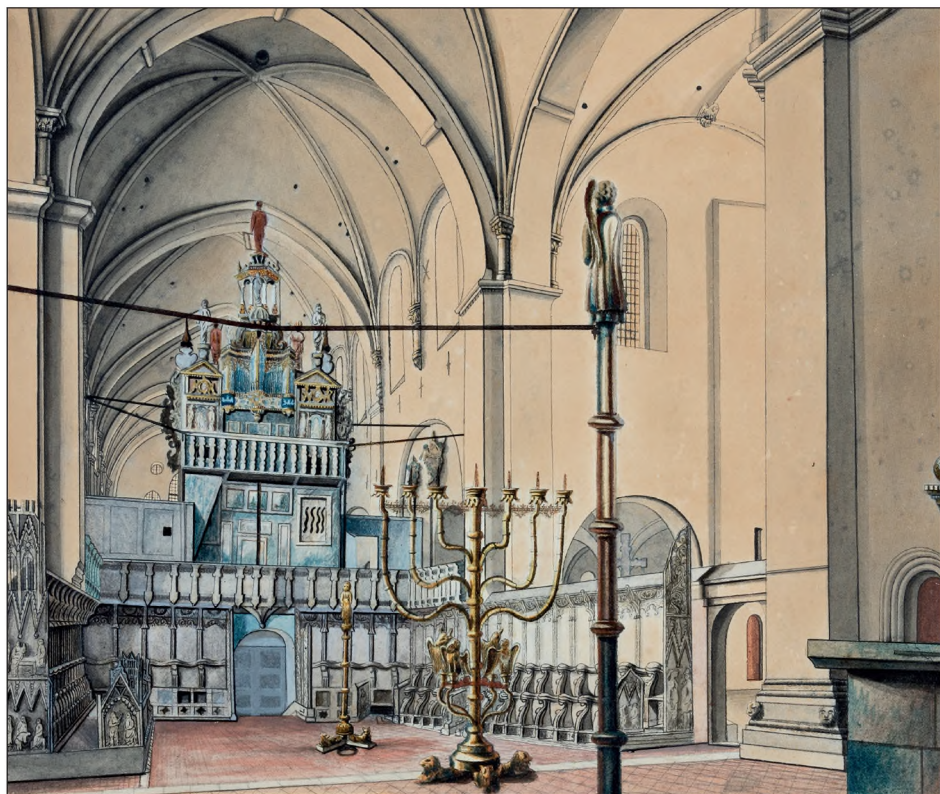

Fig. 1: Akvarel af højkoret med korstole umiddelbart inden den omfattende renovering af domkirken i 1833, hvor korstolene blev afmonteret og midlertidigt flyttet ned i krypten. Af F. Ahlgren.

til krypten (Brunius 1836, 147). I dag findes dele af stolene genopsat i to rækker langs nord- og sydsiden af koret. Stolene er bygget af egetræ, der er dendrokronologisk dateret til 1355+/- 5 år. Det er sandsynligt, at stolene produceredes kort efter fældning (Callahan 1983, 17–24). Korstolene var konstrueret som to spejlvendte L-formerede sammenhængende rækker af stole. Langsiderne bestod af to stolerækker, hvor forreste række var placeret direkte på gulvet, mens bagerste række var forhøjet og forsynet med baldakiner. Længst mod vest med front mod alteret var otte stole opført i en enkelt række af forhøjede stole med baldakiner med små foranstående skabe med lås. Langsiderne bestod af 20 forhøjede stole med baldakin på

hver side, og 29 simplere stole i forreste række, fig. 1. Hjørnestole og stole ved indgange blev ikke anvendt, således var i alt 75 stole formentlig i brug (Manhag 2021, 414–415).

Stolene var i daglig brug af Domkapitlets medlemmer i forbindelse med messer og bønner frem til reformationen i 1536. Efter reformationen blev stolene forsat brugt, men i mindre udstrækning. I 1666 etablerede den svenske regering Lunds Universitet og tildelte ved samme lejlighed Domkapitlets godsbesiddelser til universitet, så snart disse blev ledige. Domkapitlet opløstes ved kongebrev i 1671. Herefter var korstolenes funktion reduceret til lejlighedsvis brug i forbindelse med ceremonielle aktiviteter, som for eksempel ved overrækkelse af ph.d.

grader (Barnekow 1946, 38; Manhag 2021, 414–415). En tradition, der holdes i hævd, idet domkirken stadig danner rammen om disse fejringar.

Korstolenes anvendere bestod formentlig af prælater (højstående gejstlige), kanniker, kannikkevikarer, korpræster, dekaner (forstander for Domkapitlet) og elever (Manhag 2021, 416). Stolene længst mod vest med front mod alteret var forbeholdt de højst rangerende medlemmer af domkapitlet, mens dekaner sad på de to stole tættest på alteret (Manhag 2021, fig. 3). Almindelige kannikker og kannikkevikarer anvendte de bagerste stolerækker langs nord- og sydsiden, mens elever formentlig var placeret på de simple forreste rækker.

Ekdals undersøgelser

Korstolsfundet publiceredes første gang i 1836 af professor Carl Georg Brunius, der stod for overvågningen af en omfattende renovering af Domkirken, hvor også korstolene blev flyttet (Brunius 1836, 147). Arkivstudier af museumsinspektør Andreas Manhag¹ har imidlertid frembragt et ikke tidligere erkendt dokument, der viser, at det ikke var Brunius men Ekdahl, der overvågede nedtagningen af korstolene, og som dermed også gjorde og registrerede fundet (Manhag 2021, 418). Dokumentet består af Ekdahls optegnelser fra dagene 16.–24. august, hvor korstolene blev fjernet (Ekdahl 1833a). Det fremgår af Ekdahls optegnelser, at de første fund var tre mønter, beskrevet som 2 små brakteater og en Erik XIII penning.

”Derefter börjndes rifningen kl ½7....Ved nedre Stolradens borttagande funnds redan 2^{ne} små brakteater af silver och en penning af Erik XIII^s. Vid middagstiden då nedtagningen ad den övre stolraden börjades funnds

4 penningar, hvoraf likväl en förkom innan arbetarne lemnade dem ifrån sig. Af de 3 igenblivne var en brakteat och 2^{ne} präglade på begge sidor. Den ena tyktes vara från nämde E^s tid, den andra var otydlig.” (Ekdahl 1833a, fra Ekdahls optegnelser d. 16. august 1833, transkription forfatteren).

Selv om de første tre mønter blev gjort under den forreste stolerække, er dette et ukarakteristisk træk. Langt hovedparten af det øvrige fundmateriale er gjort i det støv og smuds, der havde samlet sig under de forhøjede bagerste stolerækker med baldakiner.

”D. 17 Aug. Kl. 5½ på morgonen infann sig professor Brunius....Med Brunius ofverenskom jag att det dam, som låg under munkbänkarne til ungefär ½ als djupte skulle först bäres bort innan rifningen börjades. Under det detta bortbars, hittades 15 mynt (mest bracteater), 3 gamla knifvar med benskaft, åtskilliga papperslappar af gamla anteckningar från 1400-talet...” (Ekdahl 1833a, fra Ekdahls optegnelser d. 17. august 1833, transkription forfatteren).

I sine beskrivelser opdeler Ekdahl stolene i nord- og sydrækken og adskiller forreste og bagerste rækker, men differentierer ikke mellem stolene på langsiden og de vestligste stole med front mod alteret, der var forsynet med skab. Det præcise fundsted for nogle genstande er noteret i Ekdahls optegnelser, men hovedparten er blot henført til enten syd eller nordsiden. Den fremsynede præst forstod hurtigt fundets betydning, og besluttede at solde smudslaget under stolene.

”...Jag legde strax 2^{ne} karlar, som böjade sälla soporna eller dammet som låg under stolarne och fann på detta sätt ungefär 100 äldre silfvermynt mest bracteater, jemte en del

1 Tak til Andreas Manhag for værdifulde informationer og diskussioner.

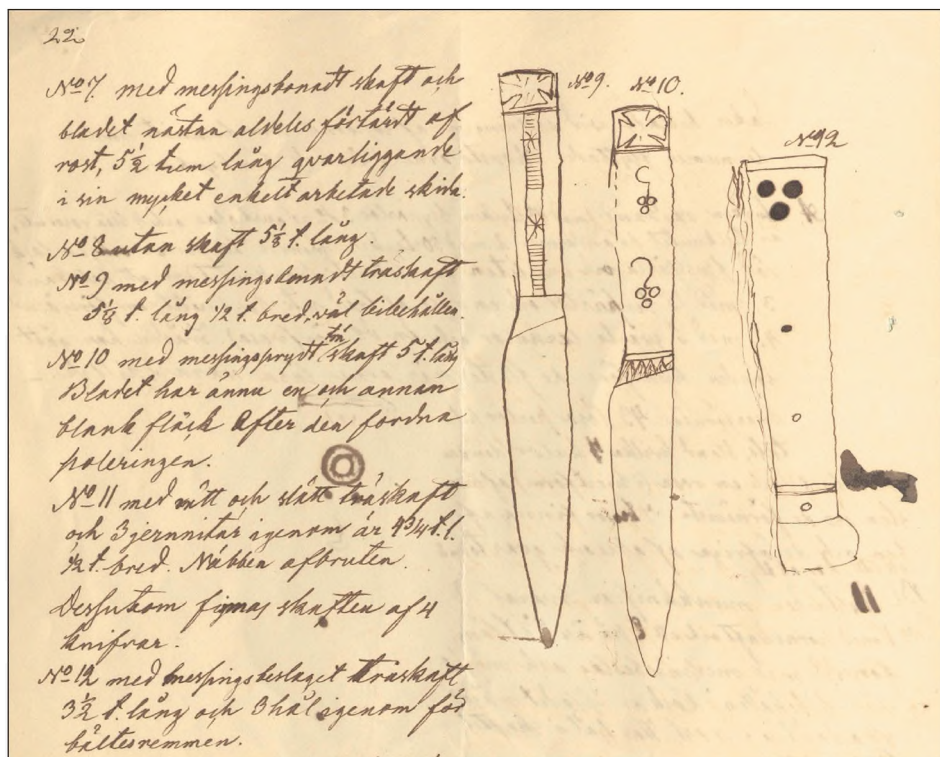

Fig. 2: Udsnit af Ekdahls detaljerede liste med beskrivelser af de genstande, der blev fundet under korstolene (Ekdahl 1833b).

små papperslappar med skrift på...” (Ekdahl 1833a, fra Ekdahls optegnelser d. 17. august 1833, transkription forfatteren).

Hovedparten af de mindre genstande, heriblandt mønterne, er fundet ved soldning, og kan således kun henføres til enten syd- eller nordsiden. Ekdahl noterer, at der er forskel på tykkelsen af smudslaget under stolene. Manhag har på baggrund af Ekdahls protokol estimeret tykkelsen på det fundforende smudslag under korstolene (Manhag 2021, 419). Laget var tykkere og mere jævnt fordelt under den sydlige stolerække i forhold til den nordlige stolerække, hvor smudslaget var ujævnt fordelt. Det tykkeste lag fandtes dog under den nordlige række i området længst mod øst tættest på

alteret. Manhag har argumenteret for, at dette formentlig var Dekanens stol. Smudslaget indikerer altså generel større aktivitet ved den sydlige række, hvilket også ses i fundmængden, der generelt var større under den sydlige række end under den nordlige række (Manhag 2021, fig. 3). Dette gælder også for møntfundene. Ekdahl opsummerer, at der om aftenen d. 20. august var fremkommet 350 mønter under den sydlige stolerække, mens soldningen d. 21. og 22. august af smudslaget under den nordlige stolerække frembragte i alt 100 mønter (Ekdahl 1833a).

Fundets sammensætning

Ekdahl udfærdigede i november 1833 en detaljeret fundliste med nøje beskrivelser og

Kort förtäckning på de under Choristuarne i Lund's domkyrka hittade fornsaker.

1° Mynten, till antalet . . . se Mr. Hildebrands förtäckning A.

2° Distiker, tankespråk, Besvärjningsformel, skrifter och skriftfragmenter från Medeltiden, Musikalier och fragment af Cordices &c. B. pag. 1-20.

3° 4 stycken rävband jemte 50 lösa pärlor af olika rävband. B. 21.

4° 23 knifvar och andra verktyg. B. 21-23.

5° 4 knifvskidor. B. 23.

6° 16 skrifvstift eller stiler B. 23.

7° Ett upplikt instrument med en helgonbild på skaftet B. 23.

8° Ett nålhus m. m. B. 23.

9° 5 fragmenter af likamånga tvåddammar B. 23.

10° Fragment af en flagell. B. 23.

11° 3re Sandaler. B. 23.

12° En gördelpum. B. 24.

13° Ett blåvåhorn &c. B. 24.

14° Bakspärren, bokremmar med nålar, knappformar, knutor, glasbitar af gamla colorerade fenster och glaskärl m. m.

15° En del kort 20 till antalet, de flesta af en lek från slutet af 14 eller början af 1500 talet. B. 24, 25. jemte 2re tärningar B. 25.

16° Ett sigill af Tenn eller bly. B. 25.

17° Ett litet blyskapel. B. 25.

18° 3re Nycklar. B. 25.

19° En brödderad pygel till en mårfskake. B. 25.

20° 2re slipade kryspristaler, hvilka tillhört något smycke. B. 26.

Fig. 3: Summarisk fundoversigt udfærdiget af Ekdahl. Under punkt 1 fremgår det, at møntlisten er udført af Hildebrand (Ekdahl 1833b).

tegninger af udvalgte genstande, fig. 2. Især det spændende materiale af noter, breve og små papirstrimler med aforismer blev nøje transskriberet (Ekdahl 1833b, Manhag 2021, 423–433). I tilknytning til den detaljerede fundliste udfærdigede Ekdahl en fundoversigt, fig. 3. Af fundoversigten fremgår det, at mønterne blev inventeret af M^r [Magister] Hildebrand. Bror Emil Hildebrand var docent i numismatik ved Lunds Universitet og amanuensis ved Historiska museet i Lund, og arbejdede fra 1832 som assistent ved det Kungliga Myntkabinetet i Stockholm. Nærmeste kilder til mønternes sammensætning er således Hildebrands inventering. Der findes to møntlister. Håndskriften afslører, at begge er udfærdiget af Hildebrand. Listerne beskriver/identificerer mønterne og anfører, hvilke mønter der tilfaldt møntkabinetterne i henholdsvis Stockholm og Lund. Den ene liste er dateret til 1834, den anden liste er knap så detaljeret og er uden år (Hildebrand 1834; uden år). Møntlisterne er stort set identiske, dog med undtagelse af visse uoverensstemmelser i antal og fordelingsnøglen. Det antages her, at den mest udførlige liste fra 1834, angiver det korrekte antal mønter. I alt 432 mønter fordelt på 91 til Stockholm og 341 til Lund, bilag 1.

Ud over mønterne består de største fundgrupper af

- Skriftfragment bestående af breve, lister og små papirslapper med aforismer, der formentlig har fungeret som bogmærker (Ekdahl 1833b; Manhag 2021, 423–433).
- Skrivedeskaber; penne², 16 grifler, et helt og fem fragmenterede blækhuse, to krystaller, der antageligt har fungeret som forstørrelsesglas, og et segl (Manhag 2021, 432–436).
- Knive, der formodentlig har hængt i

kannikernes bælt (Ekdahl 1833b).

- 50 perler fra bedekranse (Ekdahl 1833b).

Af de mere kuriøse fund kan nævnes fragment af flagrum, tre sko, kors fra en messehagel og 20 spillekort (Ekdahl 1833b).

Mønterne

Da mønternes proveniens er gået tabt beror rekonstruktionen af fundet på Hildebrands beskrivelser i møntlisterne (Hildebrand uden år; 1834). Bilag 2 rummer den transkription, tolkning og refleksion, der ligger til grund for rekonstruktionen. Desværre er beskrivelserne i mange tilfælde ikke nøjagtige nok til at understøtte en præcis bestemmelse. Et eksempel er de seks mønter, der er beskrevet:

Danska Mynt

a) Före Unionen

- Mynt från Borgarkrigen
Mynt med Laurentii halster, slagen i Lund

St. Laurentius rist findes på danske penninge (de såkaldte borgerkrigsmønter) fra Erik Plovpenning (1241–1250) til Magnus Eriksson/Valdemar Atterdag (i Skåne, 1332–1360/1360–1375) (Grinder-Hansen 1996). Ud fra beskrivelsen kan mønterne således ikke dateres nærmere end 1241–1375. Der er forskel på den kronologiske profil af ”borgerkrigsmønter” i henholdsvis Vestdanmark (Nørrejylland og Fyn) og Østdanmark (Sjælland og Skåne).³ Ser man på fordelingen af mønter præget under Erik Menveds og Christoffer 2’s regeringsperioder er der markant flere mønter fra starten af deres regeringsperioder henholdsvis 1290–1299 og 1319–1329. Det antyder, at man ved tronskif-

2 Pennene fremgår ikke af Ekdahl liste, men findes beskrevet i Ekdahl beretelse om nedrivningen af korstolene

3 Fundmaterialet fra Sønderjylland er meget begrænset.

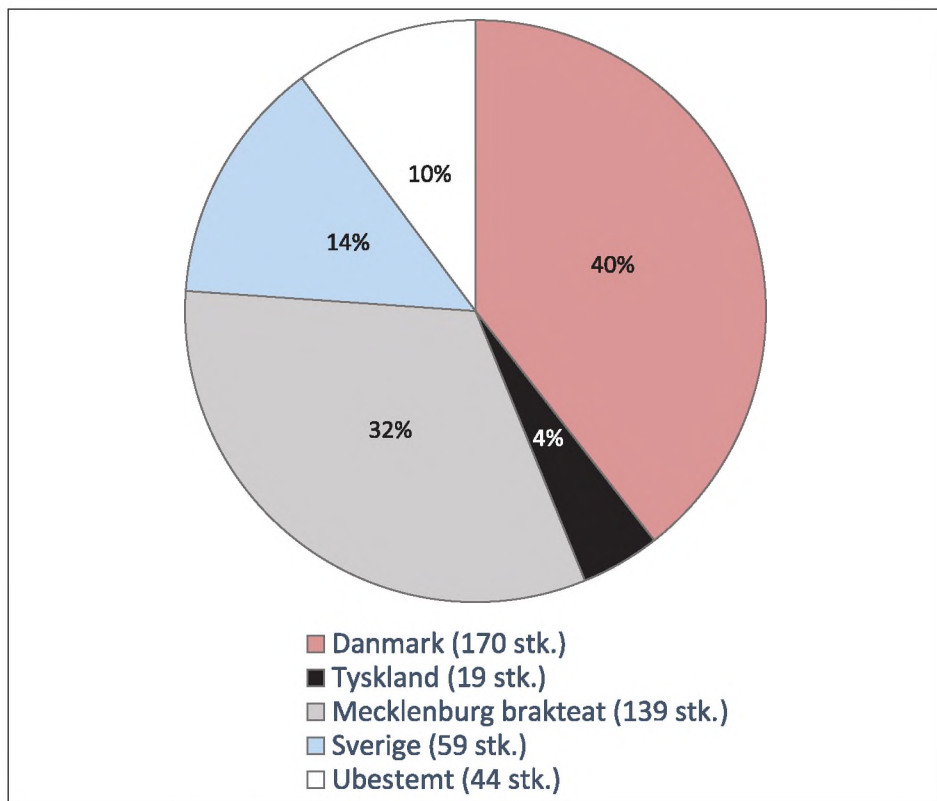

Fig. 4: Korstolsmønterne fordelt efter udmøntningssted.

tet var særlig omhyggelig med at omskifte mønter, mens der var en større tolerance over for ældre mønter, så længe det var den siddende konges udmøntninger (Ingvardson 2016, 83–84). Mønternes omløbstid havde stor betydning for antallet af tabte mønter (Grinder-Hansen 1994, 70–73). De store fundmængder fra perioderne 1290–1299 og 1319–1329 afspejler således ikke nødvendigvis større udmøntningstal, men længere cirkulationsperiode. På Sjælland og i Skåne ses der derimod en jævn fordeling af mønter frem til de to årtier, der dækker Christoffer 2's regeringsperiode, hvorefter der sker en markant stigning. Dette tyder på, at omløbstiden for "borgerkrigsmønter" formentlig var forholdsvis kort i Østdanmark (Ing-

vardson 2016, 83–84). Træet til korstolene er som nævnt fældet omkring 1355 +/-5 år. Da Ekdahls optegnelse tydeligt angiver, at mønterne er fundet umiddelbart under stolene og ikke i gulvet, kan det konkluderes at mønterne er tabt eller deponeret efter midten af 1300-tallet. Det er således mest sandsynligt, at de omtalte seks mønter er præget under Magnus Erikssons regeringsperiode. Fem mønter kan imidlertid med sikkerhed dateres til 1330'erne. Mønterne er beskrevet som

Danska Mynt

a) Före Unionen

– Mynt från Borgarkrigen

Mynt på Adv. en Nyckel; på Rev. ett Torn.

Kombinationen nøgle og tårn findes kun på en mønttype, der formentlig er præget i Lund i 1330'erne⁴ og de fem mønter dokumenterer dermed, at mønter præget 20–30 år før opførelsen af korstolene er at finde blandt materialet. I de tilfælde hvor ”borgerkrigsmønter” på baggrund af beskrivelsen dateres bredt til 1241–1375, er det tidligst mulige prægetidspunkt derfor sat til 1330 i den kronologiske analyse.

Danske, tyske og svenske mønter er identificerede. Ældste identificerede mønt er den nævnte Lundmønt præget i 1330'erne og yngste er en Frederik I (1720–1751) øre. Under korstolenes primære funktionstid var Skåne dansk, og ikke overraskende er hovedparten af de identificerede mønter danske (39 %), fig. 4. En Christian IV 2 skilling fra 1632 er den yngste danske mønt. De hyppigst repræsenterede danske mønttyper er illustreret i fig. 5:

- Erik af Pommern hulpenning (33 stk.)
- Kristoffer II/Magnus Eriksson/Valdemar Atterdag penning (26 stk.)
- Hans hvid (25 stk.)
- Christian I hvid (23 stk.)
- Erik af Pommern kobbersterling (18 stk.)

Desværre findes der ikke en samlet opdateret oversigt over kirkefundne mønter i Danmark. Sammensætningen af fund fra de enkelte kirker varierer, og beror i høj grad på udgravningsaktiviteter og metoder, såvel som kirkernes bygningshistorie i forhold til renoveringer og valg af indretning. Det er f.eks. dokumenteret, at gulvenes udformning spiller en afgørende rolle for, hvor mange mønter der optræder i kirkerne. Generelt kan det siges, at kirker med trægulve, hvor mønter kunne ”gemme” sig mellem

planker og revner, genererer et større antal mønter, end kirker med sten og flise gulve (Ingvardson 2021; Rensbro 2021). Den seneste samlede opgørelse over kirkefund er foretaget af J. S. Jensen i 1977. Af denne fremgår det, at de hyppigst repræsenterede danske mønttyper i korstolsfundet svarer til det generelle fundbillede for danske kirkemønter, hvor nøjagtig disse mønttyper udgør hovedgrupperne (Jensen 1977, 298).

Mecklenburg/oksehoved brakteater udgør med 33% typemæssigt den største enkelte møntgruppe, fig. 6. Mønterne er beskrevet som ”Brakteater med Mecklenburgska Oxhufvudet”. Brakteater med oksehoved prægedes i Mecklenburg fra slutningen af 1300-tallet (Oertzen 1900). Oksehovedbrakteater er endvidere så udbredte i skandinaviske kirker, at det er blevet foreslået, at visse typer prægedes i Sverige (Sæther 1995). Ligesom en imitation kan være udmøntet af Valdemar Atterdag i Flensborg (Grinder-Hansen 1996, 203) Mønternes lange prægeperiode og omløbstid betyder, at de 139 mønter ikke kan dateres nærmere end fra ca. 1365 til ca. 1500. Andelen af oksehovedbrakteater i korstolsfundet er væsentligt højere end andelen af oksehovedbrakteater i danske kirkegulvsmønter generelt, hvor typen dog stadigvæk udgør omkring 15% (Jensen 1977, 298). Nitten mønter kan identificeres som tyske. De tyske byer, der udgør mønternes prægested, er angivet i listen, mens mønttypen/nominalen ikke er anført. Kun i et enkelt tilfælde kan det ud fra beskrivelsen ”Stralsunds Mynt med Bokst. S” godtgøres, at det er en witten (Jesse 1928, nr. 497). Det er derfor heller ikke muligt at datere mønterne nærmere.

Endelig er 63 mønter tolket som svenske. Godt halvdelen (34 stk.) er beskrevet som

4 Bestemmelse ifølge Keld Grinder Hansen (2000): 1330–1339, Lund; Mansfeld-Büllner (1887) Kristoffer 2, Lund, nr. 532; Somod (2000) daterer typen til 1332–1333, Kristoffer 2, Lund, D 504; Kaaber (1996) 1344, København, nr. 152–04; Bornestaf (1993): Kristoffer 2, Lund, ca. 1325, nr. 6.

Erik af Pommern (1396-1439)
Hulpenning: 33 stk.

"Borgerkrigsmønter"
(1319-1360): 26 stk.

Hans (1481-1513)
Hvid: 25 stk.

Christian I (1448-1481)
Hvid: 23 stk.

Erik af Pommern (1396-1439)
Kobbersterling: 18 stk.

2 cm

Fig. 5: Typeeksempler på de hyppigst repræsenterede danske mønttyper i korstolsfundet. De afbildede mønter tilhører ikke korstolsfundet, og findes i Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling i København. Fotos Nationalmuseet, Danmark CC-BY-SA

b) Under Unionen

– Erik af Pommern

Bracteater med Bokst. E, utan tvivel från Eriks tid (Hildebrand 1834)

34 Bracteater med bokst. E troligen från Erik af Pomern tid (Hildebrand uden år)

Denne gruppe er tolket som svenske E brakteater præget under Magnus Eriksson eller Albrekt af Mecklenburg og dateres til 1354–1370 (Lagerqvist 1970, grup. XX-VIII/XXX). Årsagen til at Hildebrand henfører E brakteaterne til Erik af Pommern er uvis. Tolkningen styrkes af at andelen af svenske mønter i Skåne generelt stiger fra 1360-erne, således at der ses en stigning i antallet af Lagerqvist grup. XXVIII fundet i Skåne i forhold til tidligere udmøntninger. Årsagen kan være, at der sker en nedgang i udmøntningstallene fra Lund i forbindelse med uroligheder knyttet til Valdemar Atterdags generobring af Skåne. Behovet for udenlandsk mønt har herefter været større (von Heijne 2014, 112–117).

Højkoret som ”lønningskontor”

I forbindelse med store kirkerestaureringer i 1950-erne, blev man opmærksom på, at der fandtes et stort antal mønter gemt i kirkerne gulve. Men henblik på at bjerge mønterne, indledte man derfor den praksis at solde al bortgravet jord fra gulvlagene. Praksissen generede et meget stort fundmateriale fra de danske kirkegulve, men metoden betød også at oplysninger om mønternes deponeringskontekst gik tabt. Siden 1970-erne har man været bevidst om at begrænse indgreb i kirkerne. Meget få kirker er derfor totalt udgravet efter moderne standarder, således at mønternes kontekst kan inddrages i tolkningen af deres betydning (Ingvardson 2016; 2021; Jensen 1977; Rensbro 2021;

Rensbro & Moesgaard 2021). Korstolsfundet adskiller sig fra andre kirkefund, ved at have en meget specifik og i tid såvel som rum skarpt afgrænset kontekst.

Diskussionen af kirkemønternes funktion og betydning har været centreret omkring, hvorvidt kirkegulvsmønterne er resultat af bevidste rituelle deponeringer eller tilfældige tab i forbindelse donationer ved eksempel offerblokke og altre (Klackenberg 1992; Gullbekk *et al* 2021). Flere skriftlige kilder beskriver imidlertid, hvordan der dagligt blev uddelt penge til forskellige aktører i Lunds domkirke, og særligt til Domkapitlets medlemmer, der opholdt sig i højkoret, hvor korstolene var placeret.

I et gavebrev fra 1355, dvs. samtidigt med korstolenes opførelse, fremgår det, at ærkebisp Jakob, med henblik på at højne kannikernes levestandard, overdrog kannikerne i Lund en række ærkebiskoppelige rettigheder samt 200 nye skånske mark af ærkesædets godsindtægter til at dække de daglige distributioner i Lundekirkens kor.

”...Bland vore øvrige bekymringer er vel den største den, at vi med Guds hjælp sammen med vort højelskede Lundkapitel må kunne ordne det således, at kannikerne ved vor kirke, som med os skal styre og værne denne, kan udmærkes ved passende æresbevisninger og værdige gunstbevisninger, og at de må have et hæderligt underhold, som det sømmer sig....Ydermere giver vi de samme kanniker hvert år herefter i vor levetid en indtægt på 200 nye skånske mark af vort ærkebiskoppelige mensalgods til bestridelse af de daglige distributioner i koret i vor kirke i Lund på de enkelte dage i overensstemmelse med den fra gammel tid overholdte ordning; disse 200 mark påbyder vi skal årligt udgives, overgives og udbetales til kannikerne af kældermesteren og officia-len i vor Lundgård, de nuværende eller de til enhver tid værende, til fælgende terminer, nemlig 100 mark på dagen for den hellige

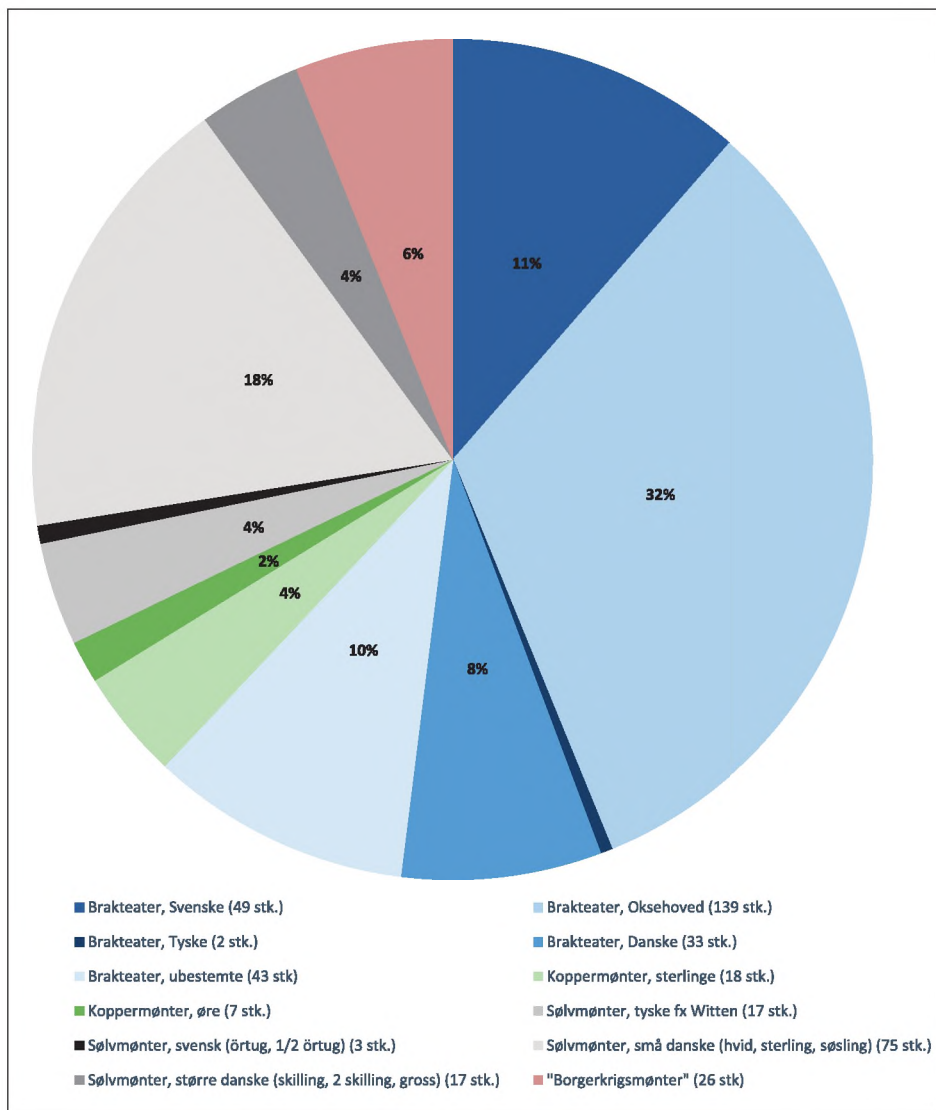

Fig. 6: Korstolsmønterne fordelt på mønttype. Små ensidigt prægede sølvbrakteater udgør ca. 60 % af materialet. Mønttypen kunne identificeres eller sandsynliggøres på i alt 417 mønter.

jomfru Marias himmelfart og de resterende 100 mark penge til næste midfastesøndag, således at de fornævnte distributioner i løbet af et år afholdes af disse to beløb, således som det er sagt ovenfor. Vi pålægger ydermere fornævnte kældermester og offi-

cial ved vor Lundgård, de nuværende eller de til enhver tid værende, i almindelighed og i særdeleshed, at de uden anden særligt påbud fra os og uden nogen vanskelighed og tøven rundhåndet udgiver, betaler, overgiver og anviser omtalte herrer kanni-

ker fornævnte pengesummer til fornævnte terminer, og ikke på nogen måde undlader det.”(Danmarks Riges Breve, 3. række, bind 4, nr. 251).

Gavebrevet angiver tydeligt, at midlerne skal anvendes til give kannikerne et ”hæderligt underhold”. De ”daglige distributioner i koret”, der omtales i brevet, må betyde at, kannikerne modtog betaling for deres ydelser i selve koret. Frem til 1500-tallet fungerede mark udelukkende som regnemønt i middelalderlige dokumenter. Udbetalingerne er formentlig foretaget i penninge, der var den eneste møntenhed i 1300-tallets Skåne. I 1355, hvor gavebrevet er udfærdiget, svarede en mark penge til 240 penninge (”borgerkrigsmønter”). Gavebrevet angiver dermed, at der på et år skulle uddeles 48000 penninge, svarende til 131 ”borgerkrigsmønter” om dagen, formentlig fordelt på de op til 40 kanniker og kannikevikarer, der sad på de bagerste ophøjede stolerækker. Det er værd at bemærke, at der i brevet henvises til ”i overensstemmelse med den fra gammel tid overholdte orden”. Distributioner foregik altså også for 1355.

Svend Saxstrup, der var dekan ved domkapitlet, udfærdigede i 1404 sit testamente. Blandt meget andet testamenterede Saxstrup indtægterne fra en gård i Malmø til, at der årligt skulle afholdes to årtider, dvs. gudstjenester i Lunds domkirke (Netterstrøm 2021, 124). Testamentet beskriver meget nøje, hvordan pengene skulle fordeles.

”..Fremdeles overdrager jeg til nævnte Lundekirkens bygningsfond min gård i Malmø, som Gisela, enke efter Jakob Alfson, har lejet for en årlig leje af fem mark sølv at betale hvert år til en bestemt termin på den betingelse, at nævnte bygningsfonds værger, de nuværende eller de til enhver tid værende, for lejen af fornævnte gård skal holde to årtider, en for mig for en mark sølv at fordele

på følgende måde i Lundekirkens kor og nedenfor i kirken. For det første skal der gives kannikerne, som på selve dagen for min årtid har taget del i vigilierne og sjælemessen, to skilling grot, vikarerne, som ligeledes har taget del, 24 sterlinger, til dem, der celebrerer messer nedenfor i kirken, otte groter, præbendeindehaverne i koret, som ligeledes har taget del, to groter, de fattige peblinge og andre tiggende ti groter, fremdeles til dominikanerne to groter, fremdeles til franciskanerne to groter, fremdeles til nonnerne i Lund to groter, til ringerne i tårnet to groter. Fremdeles skal nævnte værger på lignende måde som min af fornævnte gård holde den anden årtid, nemlig for Bertold Pil og Bente, hans hustru og min søster, men resten af lejen af gården skal forbeholdes til nytte for Lundekirkens nævnte bygningsfond..”

Testamentet angiver tydeligt, at pengene udelukkende skulle uddeles til personer, der var til stede ved gudstjenesterne. Fra koret nævnes kanniker, kannikevikarer og præbendeindehaverne, mens der nedenfor i kirken blev uddelt mønter til munke, nonner, fattige og tiggere. Endelig skulle dem, der ringede med klokkerne betales for deres deltagelse, tabel 1. Igen kan man formode, at udbetalingerne primært er foretaget i penninge, hvilket i 1400-tallet vil sige de ensidigt prægede små sølvmonter hulpenninge. I 1400-tallet gik der 5 mark penge på 1 mark sølv og 192 penninge på 1 mark penge. Omregnes testamentes uddelinger til penninge, blev der på en enkelt dag uddelt 522 penninge i kirken, hvoraf 360 penninge blev distribueret mellem domkapitlets medlemmer, der opholdt i højkoret under gudstjenesten.

Distributionerne i koret omtales også i Lunds domkapitels statutter fra 1489. Statutterne er opdelt i 49 artikler, hvoraf artikel 12–19 omhandler ”korets værdighed” *de honestate chori*, hvilket vil sige højkoret, hvor korstolene var placeret. Formålet

Kanniker	2 x skilling grot (a 108 penninge)	216 penninge
Kannikevikarer	24 x sterlinger (a 3 penninge)	72 penninge
Præbendeindehavere	8 x grot (a 9 penninge)	72 penninge
Fattige/tiggere	10 x grot (a 9 penninge)	90 penninge
Dominikanere	2 x grot (a 9 penninge)	18 penninge
Franciskanere	2 x grot (a 9 penninge)	18 penninge
Nonner	2 x grot (a 9 penninge)	18 penninge
Ringere	2 x grot (a 9 penninge)	18 penninge
I alt		522 penninge

Tabel 1. Uddeling af penge i Domkirken efter bestemmelser i Svend Saxstrups testamente fra 1404.

med bestemmelserne var, at sikre at kannikerne bevarede korets værdighed, og beskriver blandt andet, hvordan kannikerne skulle være klædt, når de deltog i messerne. Bestemmelserne regulerer dog primært kannikernes ret til distributionerne, der finder sted i højkoret efter gudstjenesterne (Netterstrøm 2021, 148–151). Statutterne beskriver nøje hvor længe kannikerne skulle deltage i messerne for at kunne få del i distributionerne (Netterstrøm 2021, 152). Det er tydeligt, at statutternes formål var at forhindre kannikerne i blot at møde op lige inden distributionerne.

Korstolsmønternes kronologisk profil afspejler en kontinuerlig deponering af mønter fra korstolens opførelse i midten af 1300-tallet til begyndelsen af 1500-tallet, fig. 7. Den kontinuerlige deponering af mønter, kan dermed afspejle tilfældige tab i forbindelse med denne daglige håndtering af mønter i koret. Korstolsmønterne er domineret af små sølv mønter, fig. 6. ”Borgerkrigsmønter” og frem for alt middelalderens små tynde brakteater udgør størsteparten af mønterne. Møntfundene underbygger dermed, at kannikerne dagligt modtog betaling for deres ydelser i form af små sølv mønter.

Sidste paragraf i statutterne om ”korets værdighed” beskriver at kanniker, der endnu ikke var præsteviede, gerne måtte opholde sig i koret, men ikke måtte benytte stolene tættest på højalteret (Netterstrøm 2021, 153).

Områder med størst fundintensitet er netop den nordlige række tættest på højalteret, men også samlet set under den sydlige stolerække, hvor en tykt lagt støv og smuds under hele stolerækken antyder, stor aktivitet. Det var altså formentlig her, at kannikerne primært opholdt sig. Sammenholder vi med de øvrige fund, er det sandsynligt, at langt hovedparten afspejler tilfældige tab. Knive og blækhuse med hul, der har hængt i bæltet, skrivedasker, indkøbslister, bogmærker, en eller flere itubrudte bedekranse og kamme synes alle at udgøre hverdagsgenstande, tabt i forbindelse med kannikernes mange timers daglige ophold på stolene. At også mønter er faldet ud af kannikernes pung, der hang i bæltet, er derfor en meget plausible tolkning for hovedparten af mønterne.

Der ses et markant fald i antallet af deponerede mønter præget omkring eller umiddelbart før 1520, fig. 7. Det stærkt begrænsede antal efterreformatoriske mønter adskiller korstolsfundet fra danske kirkegulvmønter, idet omkring halvdelen af materialet fra kirkegulve normalt består af mønter præget efter 1536 (Grinder-Hansen 2000, 165–169). Det er nærliggende, at knytte denne forskel, til de særlige forhold og aktiviteter, der var knyttet til korstolene og deres brugere. Grafen reflekterer mønternes prægetidspunkt og ikke mønternes omløbstid. Kong Hans’ hvid udgør den yngste større samlede møntgruppe. Periodens

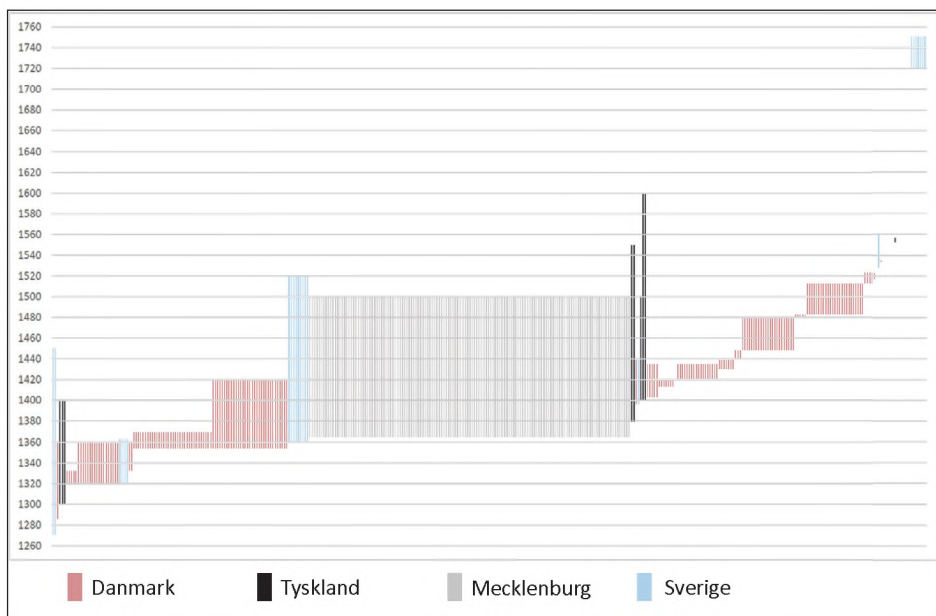

Fig. 7: Den kronologiske profil for alle daterede korstolsmønter (377 stk.). Hver mønt er markeret med en streg, der illustrerer møntens mulige udmøntningsperiode. Grafen illustrerer mønternes produktions-tidspunkt, men ikke deres deponeringstidspunkt.

skatte dokumenterer, at hvid dominerede møntomløbet frem til 1530-erne (Märcher 2018, 435; 458). Den markante nedgang er derfor formentlig ikke reel, og antallet af tabte mønter, har været mere jævnt frem til 1530-erne. Det er dermed nærliggende, at kæde nedgangen i deponerede mønter sammen med reformationen i 1536. Flere klostre og Domkapitler bibeholde visse katolske sædvaner og ritualer efter reformationen. Først i 1587 revideredes Domkapitlets statutter. Tydeligt er det, at kortjenesten nu spillede en mindre rolle. Bestemmelserne fra 1489 statutterne, der nøje beskriver hvilke forpligtelser, der udløste del i distributionerne, er afløst af en paragraf, der blot generelt pålægger residerende kanniker, at søge kor og prædiken (Bay 2021, 309). En sådan glidende overgang kan ikke genfindes i møntfundene. Mønternes kronologiske profil afspejler i stedet et markant skifte

omkring reformationen. Godtages det, at hovedparten af mønterne udgør tilfældige tab i forbindelse transaktioner i koret, viser møntfundene, at de daglige udbetalinger til kannikerne i koret stoppede efter reformationen.

Korstolsfundet rummer en gruppe af fund, der tydeligt viser at nogle af genstandene repræsenterer rituelle deponeringer. Et sæt med 20 spillekort var bevidst destruerede ved tre tværsnit og korset fra en messehagel var klippet ud, rullet sammen og deponeret under stolene. Under den sydlige stolerække, fandt Ekdahl en papirlap, oprullet og bunden med snor. Teksten indeholder en besværgelse mod en øjensygdom, endnu en amulet eller besværgelse fandtes under den nordlige række. Her var ordlyden ”Sancta elina mater marie virgine” (Sankt Helena, mor til jomfru Maria) (Manhag 2021 423–424). Det er også usandsynligt at en flagrum og tre sko

Fig. 8: Oversko fundet under korstolene. Overskoene blev båret uden over ens almindelige sko. Skoene er fint dekoreret med lyse kanter og cirkler, og har tilhørt en velhavende person. Foto: Historiska museet vid Lunds universitet.

tilfældigt er havnet under stolene. Depo-
nering af brugte sko i bygninger er et vel-
kendt fænomen fra middelalderen og frem til
1900-tallet. Skjulte sko kendes fra alle typer
af bygninger fra almindelige beboelseshuse,
til herregårde og kirkelige bygninger. Hyp-
pigst er skoene placeret ved åbninger eller
overgange, fx ved kaminer, på lofter og un-
der gulve (Swann 1996). De skjulte sko er
ofte meget slidte, og fungerede formentlig
som en form for besjælede amuletter, med
stærk tilknytning til den person, der have an-
vendt dem. To af skoene, der var skjult under
korstolene, er stadig bevarede. De er begge
indendørs oversko fra midten af 1400-tallet,
beregnet til at beskytte fødderne mod kulde
(Swann 2001, 78–79), figur 8. Denne type af
indendørs oversko, der som her oven i købet
er dekorerede, var forbeholdt de højeste so-

ciale lag.⁵ Det er således sandsynligt, at det
er en af Domkapitlets medlemmer, der har
deponeret skoene under korstolene.

Brugen af korstolene var forbeholdt kan-
nikerne, men det kan ikke afvises at andre
også kunne liste sig til at deponere genstan-
de under stolene. Det er muligt at også en del
af mønterne repræsenterer rituelle depone-
ringer, enten af kannikerne selv eller af an-
dre. På linje med deponeringer ved hellige
altre (Ingvardson 2016; 2021), har stolene
hvor kannikerner dagligt sad og fremførte
bønner, uden tvivl været et kraftfuldt sted
at yde sit offer. Korset fra messehagel og
flagrum har dog en tydelig kobling til det
kirkelige miljø, og afspejler, at disse depo-
neringer formentlig er foretaget af personer
fra Domkapitels personkreds, der havde sin
daglige gang i koret.

5 Mange tak til Vivi Lena Andersen for værdifuld information om fænomenet skjulte sko

Takket være Ekdahl, der i 1833 udviste imponerende fremsynethed, idet han metodisk soldede og registrerede materialet under korstolene, har vi i dag en guldgrube af informationer om kannikernes liv, tanker og hverdagsaktiviteter. Mønterne giver et enestående indblik i den religiøse elites møntbrug, og tilføjer nye aspekter i diskussionen om kirkemønternes funktion og betydning.

Litteratur

- Barnekow, K. (1946) Lunds Domkyrkas historia 1636–1680. I: Lunds domkyrkas historia 1145–1945, bd. 2 1536–1680, s.
- Bay, O. (2021) Domkapitlet udhules. Lunds domkapitel 1536–1671. I: A. Jarlert (red.) *Lunds domkapitels och domkyrkoråds historia*. Biblioteka Historico-Ecclesiastica Lundensis 68, Andra bandet, s. 251–428
- Bornestaf, U. (1993) *Skånska borgarkrigsmynt 1241–1377. En kronologisk och korologisk studie*. Stockholms Universitet, C-uppsats.
- Brunius, C. G. (1836) *Nordens äldsta Metropolitankyrka eller historisk och arkitektonisk Beskrifning öfver Lunds Domkyrka*. Lund: tryckt uti Berlingska Boktryckeriet.
- Callahan, W. J. (1983) *A dendrochronological investigation of the monk chairs in the Cathedral of Lund: the methods and preliminary results*. Seminarieuppsats, Lund
- Ekdahl, N. J. (1833a) *Protocoll, hållet vid rifningen af Munkstolarne vid södra siden af hågchoret i Lunds Domkyrka*. ATA, ämbetsarkivet 4, F1, Topografiska dossierer, Skåne. Lund. Domkyrkan. 1700–1800, inventeringen 1833
- Ekdahl, N.J. (1833b) *Saker hittade vid sållningen af soporne, som funnits under de numera flyttade chorstolarne i Lunds Domkyrka*. ATA, ämbetsarkivet 4, F1, Topografiska dossierer, Skåne. Lund. Domkyrkan. 1800–1924
- Galster, G. (1972). *Unionstidens udmøntninger*. København.
- Grinder-Hansen, K. (1994) Christian II's klippinge – en studie i en effektiv møntinddragelse. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 1994, nr. 4, s. 70–73
- Grinder-Hansen, K. (1996) ”Kobber fulgte efter sølvet, det ringere efter det bedre”. Mysteriet om Valdemar Atterdags manglende møntvæsen. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 1996, s. 192–205
- Grinder-Hansen, K. (2000) *Kongemagtens krise. Det danske møntvæsen 1241–1340*. København
- Gullbekk, S.H., C. Kilger, S. Kristensen & H. Roland (2021) *Coins in Churches: Archaeology, Money and Religious Devotion in Medieval Northern Europe*. Milton: Taylor and Francis
- von Heijne, C. (2014) Ett ovanligt trettonhundratalsfynd från kvarteret Tranan i Malmö. *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, Ny Serie, 1, s. 109–126
- Hildebrand, B. E. (1834) *Hildebrand Inv. No 663*. Statens historiska museer Inventar-nummer 633, Huvudkatalog (del B), s. 1–4
- Hildebrand, B. E. (uden år) *Mynt och Bracteater funna under gulvet i Lunds Domkyrkas östra Chor 1833*. Statens historiska museer Inventar-nummer 633, Huvudkatalog (del B), s. 5–8
- Ingesman, P. (1990) *Ärkesædets godsadministration i senmiddelalderen*. Skånsk senmedeltid och renässans, bd 12, Venskaps-Societeten i Lund
- Ingvardson, G. (2016) *Sjælefredelse eller lommespild – møntfundene fra Hedensted Kirke*. I: Hedensted Kirke. Undersøgelser og restaureringer (red.) M. Andersen & H. Mikkelsen. Det Kongelige Nordiske
- Ingvardson, G. (2021) Coins in church contexts: Hedensted Church, Jutland, Denmark. I: S.H. Gullbekk, C. Kilger, S. Kristensen & H. Roland (red.) *Coins in*

- Churches. Archaeology, Money and Religious Devotion in Medieval Northern Europe*. Routledge: London and New York, s. 269–291.
- Jensen, J.S. (1977) Kirkegulvsmønter. *HIKUIN* 3, S. 295–302.
- Jesse, W. (1928) *Der Wendische Münzverein*, Lübeck
- Johannesson, G. (1947) *Den skånska kyrkan och reformationen*, Lund. 1947
- Klackenberg, H. (1992) *Moneta nostra: monetarisering i medeltidens Sverige*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International
- Kaaber, K.G. & J. Gylling Weile (2002), *Danske Udmøntninger i det 13. og 14. århundrede*, København, (manuskript, mangfoldiggjort og distribueret af Dansk Numismatisk Forening).
- Lagerqvist, L.O. (1970) *Svenska mynt: under vikingatid och medeltid (ca 995–1521) samt gotländska mynt (ca 1140–1565)*. Stockholm: Numismatiska Bokförlaget
- Manhag, A. (2021) Lost notes and Hidden Spells: Scraps of Wordly Literacy from the Choir Stalls in Lund Cathedral. I: K. H. Andersen, J. B. Netterstrøm, L. Imer, B. Poulsen & R. S. Olesen (red.) *Urban Literacy in the Nordic Middle Ages*, Brepols: Turnhout, s. 411–440.
- Mansfeld-Büllner, H. V. (1887) *Afbildninger af samtlige hidtil kjendte Danske Mønter fra Tidsrummet 1241–1377*, København
- Moesgaard, J.C.: (2008) Dateringen af Christian III's mønter 1534–1540. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, s. 119–127.
- Netterstrøm, J.B. (2021) Domkapitlet mellem magt og magtesløshed. Senmiddelalder og reformationstid (1400–1536). I: A. Jarlert (red.) *Lunds domkapitels och domkyrkoråds historia*. Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis 68, Första bandet, s. 119–217
- Oertzen, O. (1900) *Die Mecklenburgischen Münzen*, Schwerin
- Rensbro, H. (2021) The archaeology of church floors. I: S.H. Gullbekk, C. Kilger, S. Kristensen & H. Roland (red.) *Coins in Churches. Archaeology, Money and Religious Devotion in Medieval Northern Europe*. Routledge: London and New York, s. 59–64
- Rensbro, H. & J.C. Moesgaard (2021) The archaeological landscape under the church floors: Coins and contexts in Aggersborg church, Jutland, Denmark. I: S.H. Gullbekk, C. Kilger, S. Kristensen & H. Roland (red.) *Coins in Churches. Archaeology, Money and Religious Devotion in Medieval Northern Europe*. Routledge: London and New York, s. 237–268
- Risvaag, J. A. (2006) *Mynt og by*. Trondheim.
- von Saurma-Jeltsch, H. (1892) *Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge*. Berlin.
- Sieg (2017), *Siegs møntkatalog 2018*, København.
- Swann, J. (1996) Concealed Shoes in Buildings, *Costume* no. 30, 1996, s. 56–69
- Swann, J. (2001) *History of footwear in Norway, Sweden and Finland: prehistory to 1950*. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien
- Sæther, O. (1965) Mecklenburgske okseholdbrakteater i norske kirkefunn. *NNUM*, s. 173–178.
- Sømod, J. (2209) *Danske mønter og mønter fra lande samt områder i union med Danmark eller under dansk overhøjhed fra de ældste tider og indtil 1448*, 2 bind, Frederiksberg.
- Thomsen, C.J. (1938) Om Mynt, præget i Aarhus, udgivet med Noter og med Tillæg af C.J. Thomsens numismatiske Arbejder af Georg Galster. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, s. 237–244.
- Østergaard, B. (1995) Rigsrådets hvid – ikke 1448, men 1481–83. *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, s. 34–39.

Hildebrand Inv. N° 663.Föred. d. 1² Aug. 18⁴⁴

Mynt fannas under golvstet i det gamla
Höjshuset i Lunds Domkyrka, hvaraf,
enl. 18. maj's närliga Med af d. 22/4/18⁴⁴, så för
Kongl. Myntkabinettet utvaldas tynd som för
det fannas finnes behöfligt, och det öfriga
tillställas Kongl. Universitetet i Lund Mynt-
samling. —

Daniska Mynt.Kongl. Lunds Summa.
Myntk. Myntst.a) Före Unionen.Mynt från Borgarkrigen 1349-1449.

Mynt med Laurentii halft, fläpna Lund	1.	3.	6.
De med Krona på Bdu	1.	1.	2.
De på adv. en Mycket; på Rev. ett Törn.	1.	4.	5.
De på Adv. en Landspret; på Rev. ett Kors.	—	2.	2.
De — med Kors	—	2.	2.
De — med ett Ankare	1.	—	1.
De — med Bohftafven W	1.	—	1.

Små otydliga Mynt, förmodligen från
förra tid, åtminstone äldre än
Unionen

2 5 7

b) Under Unionen.Eriks af Pommern.

Lunds mynt af dålig halt	6.	12.	18.
De af bättre halt	3.	4.	7.
Mynt fläpna i Västved	2.	3.	5.
De på Gurre flott	3.	4.	7.
Brastlats med Krona, utan triangel från Eriks tid.	7.	27.	34.
De med Krona, fannolte från samma tid	7.	26.	33.

Transport 35 95 130

	Mynt	Lund	Sevner
Transport	45	95	140

Christopher af Bayern.

Mynt slaget i Malmö	1.	2	—
---------------------	----	---	---

Interregnum efter Kon. Christopher.

Mynt slaget i Malmö	2.	3	—
---------------------	----	---	---

Præstet med et Lejon, möjligen från denna tid	1.	—	1.
--	----	---	----

Christiern I.

Mynt slaget i Malmö	5.	18.	—
---------------------	----	-----	---

Præstet med Krönt C.	2.	2	—
----------------------	----	---	---

Hans.

Mynt slaget i Malmö	5.	15.	—
---------------------	----	-----	---

Do i Salborg?	1	—	1.
---------------	---	---	----

Do i Bergen	1.	—	1.
-------------	----	---	----

Norppa Mynt (Moneta Norvegi)	2.	1.	—
------------------------------	----	----	---

c) Efter Unionen

Christian II.

Mynt slaget i Wisby	—	1.	—
---------------------	---	----	---

Do i Malmö under Grege fejden	1	—	1.
----------------------------------	---	---	----

Fredrik I.

Mynt (blanning) slaget i Køpenhamn	1	—	1.
------------------------------------	---	---	----

Christian III.

Mynt slaget i Aarhus	—	1.	—
----------------------	---	----	---

Do (2 Skilling) i Køpenhamn	—	1.	1.
-----------------------------	---	----	----

Do (2 Skilling) i Ribe	—	1.	1.
------------------------	---	----	----

En Skilling Danmark 1544, 1550	2	—	2
--------------------------------	---	---	---

Fredrik II.

En Skilling af a: 1564	1	—	1.
------------------------	---	---	----

Do 1565	4	1	—
---------	---	---	---

Transport	60.	141.	201.
-----------	-----	------	------

Christian 11

Transport

Kongl. Mynt.	Lund Mynt.	Summa
60	141	201

En Hverd af 1622

En Skilling af 1620

To Skilling af 1622

-	2	- 2
1	-	1
1	-	1

Svenska.Præsteler med 2de motvänderströmsD^e med Pokst. S.

Eriks af Pomeris Stockholms Örtug

Gustaf k:s Wetterås Half Örtug

Drott. Ulrika Eleonoras och Kon.

Fredrik k:s Ett Ört k. M.

1	1	- 2
1	1	- 2
-	1	- 1
1	+	1
-	7	7

Tyska

Schleswigs Mynt

Holfstedens D^e

Mynt af Johan Alb. Hert af Mecklenb.

D^e från Gustrows, Wismar &c. med
OrnhufvadPræsteler med Mecklenburgiska
Ornhufvadet

Stralsunds Mynt med Hadenvapen

D^e D^e Pokst. S.

Preussiska Kärnastärkans

Præsteler med Ornvingar

Litet mynt med 4 torn, möjl. Hamb.

-	1	- 1
1	-	1
1	-	1
2	4	- 6
6	133	- 139
-	2	- 2
1	-	1
1	-	1
2	1	- 3
1	-	1

Okända Præsteler.

med menniskohufvad

med ett uanförsigt D^e

en utpräkt hand eller dyt.

en flags krona öfver ätlyts figurs

4	5	- 9
1	-	1
1	1	- 2
2	1	- 3

Transport

88 301 389

	Transjekt	Kongl. Myntk.	Lund, Myntk.	Summa
		88	401	489
Brest. med bostift. n ?		1	—	—
De — W (Wisky ?)		1	1	—
De — en Lilja		1	1	—
Söndriga, styckiga eller utplanade		—	46	—
småa finare fragment		—	—	—
En styckigt mynt		—	1	—
En spjelpennning eller pollett		—	1	—
Summa		91	341	432

	Hildebrands beskrivelser 1834/uden år	Tolkning						Tildelt ifølge Hild. 1834/u. år			
		Område	Autoritet	Mønttype	Datering	By	Reference	Stockholm	Lund	I alt	
	Danska Mynt(a) Före Unionen/Mynt från Borgarkrigen /13749-1440/										Da nr. 3 er tidligere end 1349, kan denne datering heller ikke anvendes for de øvrige mønter.
1	Mynt med Laurentii halster, slagen i Lund	Danmark	Erik Plovpenning-Magnus Eriksson	penning	1241-1360	Lund?		1	5	6	St Laurentius rist findes på mange typer "borgerkrigsmønter" fra Erik Plovpenning til Magnus Eriksson. Lund ansås tidligere som eneste møntsted.
2	Do med Krona på Adv	Danmark	Erik Plovpenning-Valdemar Atterdag	penning	1241-1375			1	1	2	Krone findes på mange typer "borgerkrigsmønter" fra Erik Plovpenning til Valdemar Atterdag.
3	Do På adv. En Nyckel; på Rev. Ett Torn	Danmark	Kristoffer II-Magnus Eriksson	penning	1330-1340	Lund	MB 532	1	4	5	Datering iflg Grinder-Hansen 2000.
4	Do På Adv. En Lansspets; på Rev. Ett Kors	Danmark	Magnus Eriksson	penning	1332-1360	Lund	MB 663	0	2	2	Bornestaf 1993 henfører denne type til Valdemar Atterdag, Lund, efter 1360, men Grinder-Hansen 1996 er mere tvivlende.
5	Do _ med Kors	Danmark	Erik Plovpenning-Valdemar Atterdag	penning	1241-1375			0	2	2	
6	Do _ med ett Ankare/et st. med et ankar (Århus?)	Danmark	Erik Menved-Magnus Eriksson	penning	1286-1360			1	0	1	Anker findes på mønter fra forskellige møntsteder præget under Erik Menved, Kristoffer II og Magnus Eriksson. Hildebrands læremester, C. J. Thomsen, mente, at alle mønter med anker var fra Aarhus, se Thomsen 1938 (udgivet posthumt).
7	Do_ med Bokstafven W	Danmark	Kristoffer II-Valdemar Atterdag	penning	1319-1360	Lund/Slesvig/Roskilde	MB 528, 593, 680	1	0	1	W findes på Erik Menved mønt fra Slesvig (hertugdømmet Valdemar), men det er mere sandsynligt, at det er MB 528, 1330-1339, Lund, MB 593, Slesvig 1320-1329, MB 680, Roskilde, 1350'erne, se Grinder-Hansen 1996, 2000.
8	Små otydelige Mynt, formodlingen från samma tid, åtminstone äldre än Unionen_____	Danmark	Dansk	penning	1241-1375			2	5	7/6	

	Hildebrands beskrivelser 1834/uden år	Tolkning						Tildelt ifølge Hild. 1834/u. år			
		Område	Autoritet	Mønttype	Datering	By	Reference	Stockholm	Lund	I alt	
	Danska Mynt/Under Unionen/ Erik af Pommern										
9	Lunds mynt af dårlig halt	Danmark	Erik af Pommern	kobberster- ling	1420-1435	Lund	Galster 10	6/9	12/9	18	
10	Lunds mynt af bättre halt	Danmark	Erik af Pommern	sterling	1413-1420	Lund	Galster 9	3/4	4/3	7	
11	Mynt Slagna i Nestved	Danmark	Erik af Pommern	sterling/ hvid/kob- bersterling	1403-1435	Næstved	Galster 2,3 eller 4, 7	2/3	3/2	5	Sandsynligvis ikke hvide, da de er meget sjældne.
12	Do do på Gurre Slott/7 st slagna på Gurre Slott på Seland	Danmark	Erik af Pommern	gros	1430-1439	Gurre Slot	Galster 16	3/4	4/3	7	
13	Bracteater med Bokst. E, utan tvifvel från Eriks tid/34 Bracte- ater med bokst. E troligen från Erik af Pommern tid.	Sverige	Magnus Eriks- son/Albrekt af Mecklenburg	brakteat penning	1354-1370	Kalmar	Lagerqvist XXVIII/XXX	7/17	27/17	34	Sandsynligvis L XXVIII, som er almindelig i Skåne, se Heijne 2014 for udbredelse og møntsted.
14	Do do Krona, sannolikt från samma tid/33 Bracteater med Krona, utan tvifvel från Eriks tid	Danmark	Erik af Pommern	hulpenning	1400-1420	Næstved og Lund	Galster 5	7/12	26/16	33/28	
	Danska Mynt(b) Under Unio- nen/Christopher af Bayern										
15	Mynt Slagna i Malmö	Danmark	Christoffer af Bajern	sterling/ hvid	1440-1448	Malmø	Galster 19-20	1	2	3	Sandsynligvis hvid, da sterlingen er sjælden.
	Danska Mynt(b) Under Uni- onen/Interregnum efter Kon. Christopher										
16	Mynt Slagna i Malmö	Danmark	Rigsrådet	hvid	1481-1483	Malmø	Galster 22	2/3	3/2	5	Omdateret, se Østergård 1995.
17	Bracteate med Lejon, mögling- en från denna tid/1 st. Bracte- at med ett Lejon, från Erik af Pommern eller Christophers tid	Danmark	Erik af Pommern	Lebard brakteat penning	1396-1439	Næstved	Galster 12	1	0	1	
	Danska Mynt(b) Under Unio- nen/Christiern I										
18	Mynt Slagna i Malmö	Danmark	Christian I	hvid	1448-1481	Malmø	Galster 23	5/12	18/11	23	
19	Bracteate med Krönt C	Danmark	Christian II	blaffert	1513-1523		Hede (Chr III) 23	2	2	4	Omdateret, se Siegs Møntkatalog.

	Hildebrands beskrivelser 1834/uden år	Tolkning						Tildelt ifølge Hild. 1834/u. år			
		Område	Autoritet	Mønttype	Datering	By	Reference	Stockholm	Lund	I alt	
	Danska Mynt(b) Under Unio- nen/Hans										
20	Mynt Slagna i Malmö	Danmark	Hans	hvid	1483-1513	Malmø	Galster 31	5/10	15/10	20	
21	Do do Aalborg	Danmark	Hans	hvid	1483-1513	Aalborg	Galster 36	1	0	1	
22	Do do Bergen	Norge	Hans	hvid	1483-1513	Bergen	Galster 151- 154	1	0	1	
23	Norska Mynt (Moneta Norwei)	Norge	Hans	hvid	1483-1513	Trond- hjem	Galster 155, 158	2	1	3	se Risvaag 2006 for møntsted (findes også med Sankt Olavs navn, Galster 157, 159-162).
	Danska Mynt(c) Efter Unio- nen/Christian II										
24	Mynt slaget i Wisby	Gotland	Søren Norby	hvid/skil- ling	1517-1523	Visby	Galster 143- 145	0	1	1	Der findes ingen Visby-mønter med Chris- tian II's navn. Søren Norby var i Christians tjeneste.
25	Do _ under Grefen fejden/ Christian II slaget af hans anhængere under Greffejden 1536) 1 st. slaget i Malmö.	Danmark	Christoffer af Oldenburg og Albrecht 7. af Mecklenburg		1534-1535	Malmø og København		1	0	1	Mønterne er ligeledes præget i Køben- havn, se Galster 1972.
	Danska Mynt(c) Efter Unio- nen/Fredrik I										
26	Mynt (6 Penning) slaget i Köpenhamn	Danmark	Frederik I	søsling	1524	Køben- havn	Galster 57	1	0	1	
	Danska Mynt(c) Efter Unio- nen/Christian III										
27	Mynt slaget i Aarhus/1 st. Århus mynt, føre krøningen	Danmark	Christian III	4 skilling-2 mark	1535	Aarhus	Galster 92-95	0	1	1	Galster 96 er efter kroningen. Galster 95B muligvis præget med uændret årstal indtil 1538/1540, Moesgaard 2008.
28	Do_ (2 skill) i Köpenhamn	Danmark	Christian III	2 skilling	1536	Køben- havn	Galster 105	0	1	1	Præget efterår 1537-1540, Moesgaard 2008.
29	Do_ (do_) i Ribe/ st. Do[2 skilling] sl. i Ribe 1536	Danmark	Christian III	2 skilling	1536	Ribe	Galster 108	0	1	1	Præget efterår 1537-efterår 1538, Moes- gaard 2008.
30	En Skilling Dansk 1547; 1550	Danmark	Christian III	skilling	1547	Køben- havn	Hede 6b	1	0	1	
		Danmark	Christian III	skilling	1550	Køben- havn	Hede 6b	1	0	1	

	Hildebrands beskrivelser 1834/uden år	Tolkning						Tildelt ifølge Hild. 1834/u. år			
		Område	Autoritet	Mønttype	Datering	By	Reference	Stockholm	Lund	I alt	
31	Danska Mynt(c) Efter Unionen/Fredrik II										
32	En Skilling af år 1564/1 st. Skilling Klipping af år 1564	Danmark	Frederik II	2 skilling	1564			1	0	1	skilling findes ikke som klipping, derfor tolket som 2 skilling, hvilket stemmer med årstal.
33	Do _____ 1565	Danmark	Frederik II	2 skilling	1565			0	1	1	1 skilling 1565 findes ikke. Derfor mentlig ligeledes 2 skilling klipping, som mønten ovenfor.
	Danska Mynt(c) Efter Unionen/Christian IV										
34	En Hvid af 1602	Danmark	Christian IV	hvid	1602			0/1	2/1	2	
35	En Skilling af år 1620	Danmark	Christian IV	skilling	1620			1	0	1	
36	Toskilling af år 1632	Danmark	Christian IV	2 skilling	1632			1	0	1	
	Svenska										
37	Bracteater med 2nd motvända kronor	Sverige	Magnus Eriksson	brakteat penning	1319-1363		Lagerqvist XXIX	1	1	2	Slutningen af regeringen.
38	Do _____ med Bokst. S	Sverige	Magnus Eriksson	brakteat penning	1319-1363	Söderköping	Lagerqvist XXVIII 3	1	1	2	Se Hejnine 2014 for møntsted.
39	Erik af Pomern Stockholm Örtug	Sverige	Erik af Pommern	ørtug	1396-1439	Stockholm	Galster 195-197; Lagerqvist 1-3	0	1	1	
40	Gustaf I:s Westerås Half Örtug	Sverige	Gustav I	1/2 örtug	1528-1560	Västerås		1	0	1	
41	Drott. Ulrika Eleonoras och Kon. Frederik I:s Ett öre k.M.	Sverige	Ulrika Eleonora-Frederik I	öre	1718-1751			0	7	7	
	Tyska										
42	Sleswigs Mynt	Slesvig						0	1	1	
43	Halstens do	Holsten						1	0	1	
44	Mynt af Johan Alb. Hert. af Meklen.	Mecklenburg	Johan Albert, Hertug af Mecklenburg		1552-1556			1	0	1	
45	Do. från Güstrow, Wismar etc. med Oxhufvud	Mecklenburg eller Güstrow						2	4	6	Güstrow havde byudmøntning i senmiddelalderen og hertugelig udmøntning i 1500-tallet. Fordelingen af de 6 mønter mellem Güstrow og Wismar kendes ikke.
		Wismar	Byen			Wismar					Udmøntningen i Wismar var en stadsudmøntning.

	Hildebrands beskrivelser 1834/uden år	Tolkning						Tildelt ifølge Hild. 1834/u. år			
		Område	Autoritet	Mønttype	Datering	By	Reference	Stockholm	Lund	I alt	
46	Bracteater med Mecklenburgska Oxhufvudet	Mecklenburg	Mecklenburg brakteat		1365-1500			6/89	133/50	139	
47	Stralsunds Mynt med Standsvapen	Stralsund	Byen	Witten?	1379-1550	Stralsund		0	2	2	
48	Do_ Do_ Bokst. S	Stralsund	Byen	Witten	1400-1500	Stralsund	Jesse 497	1	0	1	
49	Preusiska Härmästarens/1 st. Preusisiska Härmästeren Micha...	Tyske Orden	Michael, ordensmester		1413-1422		jfr Saurma 5022-5023	1		1	
50	Brakteater med Örnvingar/3 st. Bracteater med en fläkt örn (Örnvinger?)	Lübeck?		blaffert/hulpenning	1300-1400		Jesse 284	2	1	3	der findes andre tyske brakteater med ørn, som Nordhausen og Thüringen, men Lübeck synes mest sandsynlig.
51	Litet mynt med 3 torn, möjl Hamb.	Hamborg?						1	0	1	
	Okända Bracteater										
52	Med Menniskohufvud	Sverige	Brakteat	penning	1360-1520	ukendt	Lagerqvist XXXII	4/6	5/3	9	Lagerqvist XVII, Valdemar (1250-75) synes er være for tidlig. Kan også være Lübeck.
53	Med ett vanskapligt do_/1 st. med vanskpt Menskahufvud ?? Bredvid ett kors (falsk)	ubestemt						1	0	1	
54	– en utstrackt hand eller ligl.	ubestemt		penning				1	1	2	
55	– en slags krona og en otydlig figur/3 st. med en slags Krona ??? 3 adelig figur.	ubestemt						2	1	3	
56	Bract. med bokst. n ?	ubestemt						1	0	1	
57	Do_ W (Wisby ?)	Gotland	Brakteat	penning	1270-1450	Visby	Lagerqvist XXXIV	1	1	2	
58	Do_ en Lilja	Strassburg	Byen	penning	1400-1600		Lilienpfennig	1	1	2	Usikker bestemmelse.
59	Söndriga, otydliga eller utplånde samt finarre Fragmenter/31 st. otydliga og utplånde bracteater samt en del fragmenter af bract och mynt	ubestemt						0	36/31	36/31	
60	Ett otydligt mynt/1 Riga ? Mynt	Riga				Riga		0	1	1	
	En spelpenning eller pollett	ubestemt						0	1	1	I listen 1834 angives at 132 afleveres til Lund, men summen er 131.